

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І АУДИТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ

КУРСОВА РОБОТА

З ФАХУ

НАТЕМУ:

ОБЛІК І АУДИТ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТІВ

Виконала:

студентка 5 курсу, ОПДм-11 групи

напряму підготовки:

облік та аудит у промисловості

Шелепко Т.Л.

Керівник:

Мужевич Н.В.

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

_____

_____

(підпис) (прізвище та ініціал)

Тернопіль 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. Економічний зміст, класифікація та нормативно-правове регулювання обліку грошових коштів та їх еквівалентів.....	6
2. Документальне забезпечення обліку грошових коштів та їх еквівалентів.....	12
3. Синтетичний та аналітичний обліку грошових коштів та їх еквівалентів.....	16
4. Розкриття інформації щодо грошових коштів у звітності підприємства.....	22
5. Аналіз обліку грошових коштів та їх еквівалентів.....	26
6. Проблемні аспекти та шляхи удосконалення обліку грошових коштів та їх еквівалентів.....	33
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41

ВСТУП

Актуальність теми. Грошові кошти — це найбільш ліквідна категорія активів, яка забезпечує підприємству найбільший ступінь ліквідності, а отже, і свободи вибору. Грошові кошти являють собою початок і кінець виробничо-комерційного циклу. Діяльність підприємства, направлена на отримання прибутку, вимагає, щоб грошові кошти перетворювалися в різні активи, які, в свою чергу, перетворюються в дебіторську заборгованість як частину процесу реалізації. Результати діяльності вважаються остаточними і досягнутими, коли процес інкасування приносить потік грошових коштів на підприємство, на основі яких міг би початися новий цикл, який, як очікується, згодом принесе прибуток.

Протягом ряду років спостерігається зростаючий інтерес до інформації, що стосується потоків грошових коштів.

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується такими негативними рисами, як криза неплатежів, великий розмір заборгованості підприємств перед партнерами, державою і своїми працівниками. Однією з причин цього є недостатнє володіння підприємствами методикою управління своїми грошовими потоками. Таке становище виникло не випадково, на це вплинули як об'єктивні так і суб'єктивні фактори. У зв'язку з цим питання обліку, аналізу і аудиту грошових коштів є актуальними в сучасних умовах.

Питання організації обліку, аналізу і аудиту грошових коштів досліджували у своїх працях такі відомі вчені як: Білуха М.Т., Бланк І.О., Бутка А.Д., Бутинець Ф.Ф., Митрофанов Г.В., Мних Є.В., Голов С.В., Нападовська Л.В., Осадчий Ю.І., Палій В.Ф., Пушкар М.С., Саблук П.Т., Савчук В.К., Сопко В.В., Фостер Дж., Чумаченко М.Г., Шевчук В.О., Шеремет А.Д. та інших.

Як відомо, рух грошей здійснюється у двох формах: готівковій і безготівковій. Готівковий обіг — це одна із складових грошового обороту, в якій рухаються державні грошові знаки, що представляє собою сукупність платежів,

здійснюваних готівкою. Він опосередковує, в основному, оборот грошових доходів населення та в меншій мірі – внутрішньогосподарський оборот.

Взагалі сфера застосування готівкових коштів у більшості розвинутих країн з ринковою економікою є обмеженою. Там основна частина розрахунків і платежів (93-95%) здійснюється без використання готівки і лише незначна (5-7%) – готівкою.

Водночас у загальній грошовій системі України готівковий обіг продовжує відігравати значну роль. Економіку України в період ринкових перетворень характеризує різке зростання питомої ваги готівки в загальній грошовій масі (до 40-50%). Це пояснюється передусім різким збільшенням кількості суб'єктів господарювання, особливо в сфері торгівлі і наданні послуг. Крім того, зростання потреби в готівці пов'язане також з кризовими явищами в економіці, загостренням інфляційних процесів, намаганням багатьох суб'єктів господарювання зменшувати наявні доходи і ухилятися від сплати податків, а також певною недовірою до банківських установ та безготівкових платежів, породженою знеціненням заощаджень громадян.

Наприкінці 1997 р. всім суб'єктам господарювання було надано право здійснювати розрахунки між собою готівкою, що також вплинуло на збільшення її потреби.

Для підприємств та організацій готівкові розрахунки мають досить важливе значення, адже готівкові гроші беруть участь у щоденних господарських операціях, пов'язаних з виплатою і внесенням сум: надходженням з поточного рахунку, від реалізації готової продукції, від дебіторів; виплатою заробітної плати, видачею підзвітних сум, оплатою рахунків тощо. Важливо також зазначити, що готівкові грошові кошти вимагають витрат, пов'язаних з транспортування та охороною.

Об'єктом дослідження обране торговельне підприємство ТОВ «УкрклімаТ Інжиніринг».

Предметом дослідження є система обліку, аналізу і аудиту грошових коштів ТОВ «Укрклімат Інжиніринг».

Зважаючи на актуальність питань, пов'язаних з готівковими розрахунками на підприємстві, **метою** даної курсової роботи є дослідження організації обліку готівкових грошових коштів на конкретному підприємстві та розробка пропозицій щодо його удосконалення.

Для цього необхідно вирішити наступні **завдання**:

- ознайомитися з теоретичною інформацією шляхом дослідження спеціальної літератури та нормативних документів;
- розкрити економічну сутність грошових коштів;
- дослідити організацію обліку операцій з готівковими грошовими коштами на базовому підприємстві та визначити шляхи щодо її удосконалення;
- висвітлити організацію та методику проведення ревізії і контролю грошових коштів на досліджуваному підприємстві.

Методи дослідження. Методологічними засадами роботи є діалектичний метод пізнання, який охоплює загальні і спеціальні прийоми дослідження економічних процесів, а також системний підхід у аудиті та проектуванні методичного забезпечення аудиту стосовно грошових коштів торговельних підприємств. В процесі дослідження застосовувалися такі методичні прийоми, як аналіз і синтез; абстрагування (для визначення чинників, що впливають на організацію аналізу і контролю грошових пооків); документалістики (для встановлення достовірності досліджуваної інформації); розрахунково-аналітичні прийоми (при проведенні розрахунків та побудови таблиць, графіків, діаграм); моделювання (для розробки загальної та прикладної моделі обліку, аналізу та контролю за грошовими коштами підприємства).

1. Економічний зміст, класифікація та нормативно-правове регулювання обліку грошових коштів та їх еквівалентів

У перебігу господарської діяльності підприємства фірми здійснюють грошові операції. Вони вступають у різні відносини з іншими юридичними фірмами, об'єднаннями, підприємствами, організаціями, установами і фізичними особами: постачальниками матеріалів, покупцями своєї продукції, транспортними організаціями, фінансовими органами тощо.

Характерні риси грошових коштів та їх еквівалентів, як об'єктів бухгалтерського обліку, можуть бути виявлені в результаті аналізу діалектичної природи більш ширшої соціально-економічної категорії «гроші».

«Сфера грошей, грошових відносин отримала достатньо сильне розповсюдження і розвиток, прижившись на сьогоднішній день навіть в ті області людської діяльності, які лише опосередковано дотикаються із цим феноменальним матеріалом» [9, с. 62].

Дослідженнями сутності грошей займалися ще з античних часів. У працях Ксенофонта, Аристотеля та інших філософів гроші виступають елементом обміну, накопичення багатства [11, с. 43; 8, с.52].

Як стверджують відомі американські економісти К.Р. Макконел та С.ЛБрю, «налагоджений грошовий механізм – це та кровоносна система, в якій відбувається кругообіг доходів і витрат, що фактично являє собою всю економіку» [12, с. 311]. Лідер неокласичного напрямку в економічній науці Альфред Маршалл визначив гроші «центром, навколо якого концентрувала увагу економічна наука» [30, с. 22]. «Гроші — одне з найдавніших явищ у житті суспільства — відіграють важливу роль у його економічному і соціальному розвитку» [21, с. 5].

І хоча гроші існують вже дуже давно і їх проблемам присвячена велика кількість наукових праць, але як стверджує проф. М.І. Савлук, «надзвичайно складна сутність грошей не дала змоги світовій економічній думці

дати однозначне і достатньо повне їх визначення на понятійному рівні» [21, с. 10].

«Гроші – це сукупність активів, які люди регулярно використовують для придбання товарів і послуг у інших індивідів» [16, с. 586]. «Гроші стають абсолютним товаром, який протистоїть на ринку всім іншим товарам, стає мірилом вартості останніх і безпосереднім втіленням багатства взагалі» [21, с. 14].

Ми розділяємо положення еволюційної концепції грошей, тобто сутність грошей змінюється адекватно змінам характеру суспільних відносин, в яких вони функціонують. Тому для пізнання природи грошей необхідно з'ясувати питання про їх походження, про причини, що зумовлюють виникнення та існування грошей в економічному житті суспільства [21, с. 6].

К. Маркс доводив історичність походження грошей шляхом аналізу розвитку форм вартості.

«Товар, який функціонує в якості міри вартості, а тому також, безпосередньо або через своїх заміників, і в якості засобу обігу, є гроші. Тому золото (або срібло) — гроші. Золото функціонує як гроші, з одного боку, у тих випадках, коли воно має виступати в своїй... тілесності як грошовий товар. З іншого боку, золото (або срібло) функціонує як гроші в тих випадках, коли його функція... закріплює за ним роль... єдиного адекватного буття мінової вартості, на противагу всім іншим товарам, які виступають тільки як споживчі вартості» [13, с. 140].

К. Маркс вивів поняття грошей, вказавши на їх найважливішу рису, — служити загальним втіленням абстрактної праці і втіленням мінової вартості. Проте, представники марксистської теорії так і не змогли подолати суперечності між їх теорією трудової вартості і нематеріальною формою грошей, яка виникла в реальній дійсності після демонетизації золота і початку функціонування кредитних грошей, які є по-суті грошовими знаками, внутрішня вартість яких не відповідає їх міновій вартості і визначається обмеженістю емісії і особливим

статусом, наданим державою. Це призвело до істотного послаблення позицій марксистської економічної теорії взагалі.

Представники сучасної економічної теорії розглядають гроші з позицій функцій, які вони виконують. Яскраво це демонструє вислів Нобелівського лауреата Дж. Хікса «...гроші визначаються їх функціями; гроші – це те, що використовується як гроші» [29]. Аналогічне визначення подають автори відомого американського підручника «Економікс» К.Р. Макконел, С.Л. Брю: «Все, що виконує функції грошей, і є грошима» [12, с. 311].

Даний підхід до розуміння сутності грошей є дуже універсальним, оскільки враховує їх діалектичну природу, проте при цьому кількісне вимірювання грошей залежить від визначених грошових функцій. А науковці до сьогодні не дійшли до спільного знаменника з приводу трактування окремих функцій та, зокрема, їх кількості [21, с. 35]. Так, американські економісти К.Р. Макконел, С.Л. Брю, Г. Мэнкью виділяють 3 функції грошей: засіб обігу, міра вартості, засіб нагромадження. Професор М.І. Савлук виділяє 5 функцій грошей: міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші.

Функції грошей і надалі можуть розвиватись і уточнюватись. Якщо на початку еволюції грошей вони виконували найпростіші функцію засобу обігу і міри вартості (виділявся товар, попит на який найбільший, тобто він мав найвищу споживну вартість), то з розвитком суспільних відносин їх функції розширюються і ускладнюються.

Тобто еволюція грошей свідчить про постійне наближення до відповідності їх форми і змісту.

А.Т. Євтух виділяє наступні функції грошей: інформаційну, нормування, стимулу та засіб досягнення цілей [5]. На нашу думку, вищезазване є швидше якісними характеристиками грошей, ніж їх функціями, оскільки «функція грошей — це певна дія чи «робота» грошей щодо обслуговування руху вартості в процесі суспільного відтворення» [21, с. 35].

Всі явища, процеси і категорії, зокрема й гроші, що є об'єктом вивчення

макроекономіки формуються у результаті взаємодії всіх учасників кругообігу товарів і факторів виробництва: ринків, суб'єктів господарювання, покупців товарів і послуг, держави, закордону. Вивчаючи економіку в цілому необхідно враховувати процеси, що відбуваються з окремими економічними суб'єктами. Саме «гроші» є одним із ключових понять, що тісно пов'язують макро- та мікроекономіку. Одним із основних учасників грошового обігу на макрорівні є сукупність підприємств. В результаті їх господарської діяльності виникає потреба в тому обсязі грошових коштів, який обслуговує державні потреби у сфері оподаткування, забезпечує виплату заробітної плати працівникам, придбання засобів та предметів праці. Тому ефективність грошового обігу на рівні держави визначається зокрема і ефективністю управління грошовими коштами на рівні господарюючих суб'єктів.

У фінансовій звітності суб'єктів господарювання категорія «гроші» замінюється категорією «грошові кошти».

Статтею 35 Закону України «Про Національний банк України» банкноти і монети визначено «єдиним законним платіжним засобом на території України, приймається усіма фізичними і юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України за всіма видами платежів, а також для зарахування на рахунки, вклади, акредитиви та для переказів законним платіжним засобом на території України, приймається усіма фізичними і юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України за всіма видами платежів, а також для зарахування на рахунки, вклади, акредитиви та для переказів» [7]. Згідно статті 177 Цивільного кодексу України «об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші» [27]. Тобто дані законодавчі норми визначають гроші, як матеріальні об'єкти, готівкові гроші, які згідно статті 34 Закону України «Про Національний банк України» є «безумовними зобов'язаннями Національного банку і забезпечуються всіма його активами» [7].

Проте поряд із готівковими грошима існують і гроші в безготівковій формі, що підтверджено економічними реаліями, оскільки на сьогоднішній день

більша частина розрахунків між контрагентами здійснюється безготівково. Тому, як вважає проф. М.І. Савлук: «Слід розрізнити поняття «гроші» і «законні платіжні засоби». Друге значно вужче першого і є лише одним із різновидів грошей — готівковими грошовими знаками, випущеними від імені держави» [21, с. 34].

Безсумнівно, що головною характеристикою, яка повинна братись до уваги при віднесенні активів до складу грошових коштів, є ліквідність, тобто здатність активу швидко перетворюватись у законні платіжні засоби з мінімальними втратами його вартості.

Для того щоб визначити поняття грошових коштів адекватне потребам бухгалтерського обліку та економічного аналізу звернемося до макроекономічних грошових агрегатів (табл. 1.1), які включають в себе різну сукупність елементів грошової маси і розташовані в порядку зменшення ліквідності. В різних країнах використовується різний набір грошових агрегатів. Як правило він включає в себе від двох до чотирьохпоказників.

На рівні підприємства категорії «грошові кошти» буде відповідати макроекономічний грошовий агрегат М1. Так, проф. Ф.Ф. Бутинець визначає грошові кошти, як «суму готівки в касі підприємства, вільні грошові кошти, що зберігаються на поточному, валютному та інших рахунках в банку та інші кошти підприємства» [2]. Грошові кошти — готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання [20].

На нашу думку, визначення грошових коштів, подане у П(С)БО 4 потребує уточнення, оскільки не можна включати до даної категорії абсолютно всі залишки на рахунках в банках, тому що їх ліквідність може сильно відрізнитися від абсолютної. Зокрема, кошти на строкових депозитних рахунках не можуть бути вільно перетворені у готівку, або використані для розрахунків до закінчення строку розміщення вкладу. Крім того згідно зі статтею 1074 Цивільного кодексу України за рішенням суду у випадках, встановлених законом допускається обмеження права клієнта щодо розпоряджання рахунком

[27]. В цьому випадку залишки грошей на арештованих рахунках мають бути виключені зі складу грошових коштів і переведені в необоротні активи. Також безвідзивний акредитив є грошовими коштами тільки щодо постачальника, якому цей акредитив відкрито.

Таблиця 1.1

Склад грошових агрегатів

Вчені	M0	M1	M2	M3	Висновок
Макконел К.Р., Брю С.Л. [4, с. 312]	нерозглядають	готівка + чекові депозити (вклади до запитання)	M1+ ощадні вклади + депозитні рахунки грошового ринку (для придбання короткострокових цінних паперів) + дрібні (менше 100 тис. дол.) строкові вклади + вклади на рахунки взаємних фондів	M2+ великі строкові вклади (більше 100 тис. дол.)	В свої дослідженнях категорія „гроші” асоціюють з агрегатом M1
М.І. Савлук [6]	готівка, яка перебуває поза банками, тобто на руках у фізичних осіб і в касах юридичних осіб	M0 + коштів на поточних рахунках та на вклади до запитання	грошові кошти у всіх видах строкових рахунків, кошти на рахунках капітальних вкладень та інших спеціальних рахунках	M2 + кошти на вкладах за трастовими операціями банків	В свої дослідженнях категорія „гроші” асоціюють з агрегатом M1

Систематизувавши усе сказане вище, можна дати визначення грошових коштів, що відповідатиме потребам бухгалтерського обліку та економічного аналізу, а саме: буде дійсно відображати найліквіднішу частину активів підприємства. Грошові кошти – готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні засоби.

Точно визначити склад грошових коштів суб'єкта господарювання на практиці буває дуже важко. Як відзначає Є. М. Сорокіна, «до складу грошей, якими володіє підприємство, поряд з грошовими коштами — активами, що мають абсолютну ліквідність, тобто здатність виступити в якості засобу платежу в будь-який момент часу і без додаткових витрат, можуть бути включені і будь-які інші активи (фінансові вкладення, запаси, основні засоби тощо), які до

певного моменту часу можуть прийняти грошову форму, тобто стати абсолютно ліквідними». На нашу думку, дане твердження розмиває сутність поняття «грошові кошти», що є неприпустимим для бухгалтерського обліку та економічного аналізу, оскільки визначальною характеристикою грошових коштів є те, що вони в будь-який момент часу можуть бути обміняні на визначену суму грошових знаків, або використані для придбання інших активів, в той час як всі інші активи, звичайно можуть прийняти грошову форму, але лише —до певного моменту часу», тобто не за першим бажанням керівництва підприємства. Тому поряд з абсолютно ліквідними грошовими коштами виділяють високоліквідні активи — еквіваленти грошових. Останні в сучасній науковій літературі є малодослідженими.

Керуючись принципами бухгалтерського обліку та фінансової звітності, визначеними у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», можна з упевненістю сказати, що грошові кошти та їх еквіваленти повинні включати показники відповідно до їх економічної суті, а не лише виходячи з юридичної форми.

За допомогою результатів аналізу грошових потоків і контрольних заходів, здійснених на підприємстві з приводу виявлення відхилень в обліку касових і розрахункових операцій, можна знайти нові раціональніші шляхи використання грошових коштів; запропонувати заходи з мінімізації негативних та оптимізації позитивних грошових потоків; визначати наявність і стан власної заборгованості перед кредиторами та вживати певних заходів з її усунення; встановити проблемні ділянки в управлінні дебіторською заборгованістю.

2. Документальне забезпечення обліку грошових коштів та їх еквівалентів

Кожне підприємство здійснення розрахункові операції за допомогою готівкових та безготівкових розрахунків.

Для організації готівкових розрахунків будь-яке підприємство повинно мати власну касу, а кожен касир має знати та виконувати вимоги положення про касові операції. Головна дійова особа в касі — касир, але перш ніж він почне виконувати покладені на нього обов'язки, з касиром потрібно укласти договір про повну матеріальну відповідальність, та ознайомити його під підпис із «Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» № 637 від 15.12.2004 р. (далі Положення № 637). Та не слід забувати, що саме на керівництво господарства покладено обов'язки про належне облаштування каси та надійне зберігання грошових коштів.

Зберігання в касі готівки та інших цінностей, що не належать цьому підприємству, суворо заборонено.

В касі підприємство зберігає не тільки готівкові кошти, але і цінні папери, грошові документи, які є бланками суворої звітності. До них відносяться трудові книжки і вкладні листки до них, квитанції шляхових листків автотранспорту, бланки довіреностей тощо.

Зберігати в касі готівку дозволяється в межах лімітів залишку готівки. Головним нормативним документом, що регламентує лімітування каси, є Положення № 637.

Ліміт залишку готівки в касі — граничний розмір готівки, що може залишатися в касі підприємства на кінець робочого дня. Ліміт каси встановлюють підприємства, які мають рахунки в установах банків і здійснюють операції з готівкою. Ліміт каси можливо змінювати з ініціативи підприємства або банку, він встановлюється за рішенням керівника і визначається на підставі розрахунку середньоденного надходження готівки в касу підприємства або її середньоденної видачі. Ліміт каси оформлюється розрахунком [24]. Ліміт каси підприємства встановлюють собі на підставі розрахунку середньоденного надходження готівки в касу або їх середньоденної видачі з каси, за рішенням керівника підприємства або уповноваженої їм особи.

При визначенні ліміту каси потрібно урахувати наступне (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Вимоги до визначення розміру ліміту каси

Характеристика підприємства	Вимоги до розміру ліміту каси
Для підприємств, які здають готівку в банк щодня (в день її надходження в касу) або наступного дня з дня її надходження в касу	Ліміт встановлюється в розмірах, необхідних для забезпечення їх роботи на початок робочого дня, але не більш розміру середньоденного надходження готівки в касу (за три будь-яких місяця підряд з останніх дванадцяти)
Для підприємств, які здають готівку в банк не рідше одного разу в п'ять робочих днів. Понадлімітну готівку ці підприємства здають в банк не пізніше за наступний робочий день не залежно від встановленого терміну здачі готівки)	Ліміт встановлюється в розмірах, залежних від встановлених термінів здачі наявної готівки і її суми, але не більш п'ятикратного розміру середньоденних надходжень готівки (за три будь-кого місяця підряд з останніх дванадцяти)
Для підприємств, ліміти каси яким встановлюються згідно фактичним витратам готівки (окрім виплат, пов'язаних з оплатою праці, стипендій, пенсій, дивідендів)	Ліміт встановлюється не більш розміру середньоденної видачі готівки (за три будь-яких місяця підряд з останніх дванадцяти)
Порядок встановлення ліміту каси в касах бюджетних установ і організацій визначає держказначейство.	

Касові операції оформлюються документами, типової форми яких затверджені наказом Міністерства статистики України за згодою Національного банку України та Міністерства фінансів України, і які повинні застосовуватися без змін на всіх підприємствах, незалежно від їх відомчої підпорядкованості та форми власності.

Даним наказом затверджено до використання по обліку касових операцій наступні форми документів:

- КО-1 «Прибутковий касовий ордер»;
- КО-2 «Видатковий касовий ордер»;

- КО-3, За «Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів»;
- КО-4 «Касова книга»;
- КО-5 «Книга обліку прийнятих та виданих касиром грошей» [25].

Гроші в касі оприбутковують за прибутковими касовими ордерами (ф. № КО-1), підписаного головним бухгалтером Захарченко Оксаною Анатолівною або особи, на те уповноваженою, і касира, завірена печаткою підприємства.

З метою своєчасного одержання в установі банку необхідної суми готівки підприємство повинно у встановлені банком терміни (як правило, за день до одержання коштів) попередити (письмово або усно) установу банку про суму коштів у банкнотах і розмінній монеті, яка передбачається для одержання (рис. 2.1.).

Видача готівки з каси підприємства провадиться за видатковими касовими ордерами (ф. № КО-2) або платіжними (розрахунково-платіжними) відомостями. Документи на видачу грошей повинні бути підписані керівником та головним бухгалтером підприємства або уповноваженими ними особами. До видаткових ордерів можуть додаватися заявки на видачу готівки, рахунки і т.ін. У тому разі, якщо на доданих до видаткових касових ордерів документах, заявках, рахунках тощо є довільний надпис керівника підприємства, підпис керівника на видаткових касових ордерах є обов'язковим.

Рис. 2.1. Загальна схема документування грошових операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів в касі

Обов'язок оформляти ПКО і квитанції до них, а також видаткові документи покладено на бухгалтера. Як і будь-які інші, документи потрібно заповнювати тільки чорнильною або кульковою ручкою, за допомогою друкарських машинок, комп'ютерних засобів або іншими способами, що забезпечують цілісність цих запасів протягом установленого для зберігання документів строку [25].

Для своєчасного одержання в установі банку необхідної суми готівки клієнт повинен у встановлені банком строки попередити (письмово або усно) установу банку про суму коштів у банкнотах та розмінній монеті, що передбачається для отримання.

Приймання і видачу готівки за касовими ордерами можна проводити тільки в день їх складання. Якщо касові документи не були оплачені в цей день, їх анулюють, і наступного разу бухгалтер виписує вже новий документ.

На відмінну від інших первинних документів у прибуткових і касових документах не можна робити будь-яких виправлень.

При видачі окремій особі грошей за видатковим документом касир вимагає пред'явлення документа, який засвідчує особистість одержувача (паспорт громадянина України, військовий квиток, службове посвідчення військовослужбовця тощо), записує його найменування і номер, ким і коли він виданий і забирає розписку одержувача.

3. Синтетичний та аналітичний обліку грошових коштів та їх еквівалентів

Порядок відображення грошових розрахунків у бухгалтерському обліку суб'єктів господарювання регламентується Інструкцією «Про застосування

Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», затвердженого наказом МФУ № 291 від 30.11.1999 р. Згідно цієї інструкції зі змінами та доповненнями, Наказом Міністерства фінансів № 48 від 08.02.2014 р. рахунок «Каса» змінив назву на рахунок «Готівка» з відповідними до нього субрахунками [42].

Для відображення коштів на підприємстві у робочому плану рахунків використовуються такі рахунки і субрахунки:

- 30 «Каса»;
- 31 «Рахунки в банках»;
- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- 3121 «Валютний рахунок у країні»;
- 3122 «Валютний рахунок за кордоном»;
- 3123 «Транзитний валютний рахунок».
- 313 «Інші рахунки в банках в національній валюті»;
- 314 «Інші рахунки в банках в іноземній валюті»;
- 33 «Інші кошти»;
- 331 «Грошові документи у національній валюті»;
- 332 «Грошові документи в іноземній валюті»;
- 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»;
- 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»;
- 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» [17];
- 34 «Короткострокові векселі одержані»;
- 35 «Поточні фінансові інвестиції»;
- 351 «Еквіваленти грошових коштів»;
- 352 «Інші поточні фінансові інвестиції».

Обліку касових операцій рахунок 30 «Каса» призначений для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів у касі підприємства. За

дебетом рахунку відображається надходження грошових коштів, за кредитом - виплата готівки з каси підприємства [13].

Для обліку операцій на рахунках в установах банків на підприємстві використовують рахунок 31 «Рахунки в банках». Даний рахунок призначений для обліку наявності та руху грошових коштів, що знаходяться на рахунках в банках і можуть бути використані для поточних операцій. За дебетом рахунка 31 «Рахунки в банках» відображається надходження грошових коштів, за кредитом — їх використання.

Відображення господарських операцій з руху готівки та грошових коштів на рахунках в банку підприємства наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Облік готівки та грошових коштів на рахунках в банку на підприємстві

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Д-т	К-т
А	1	2
Одержано з поточного рахунку в національній валюті готівка для різних цілей	301	311
Надійшла в касу виручка за продукцію власного виробництва	301	701
Надійшла до каси виручка за товари	301	702
Повернуто до каси невикористані підзвітні суми	301	372
Одержані до каси гроші від винних осіб за відшкодування завданих підприємству збитків	301	375
Виплачено з каси працівникам заробітну плату	661	301
Видано готівку під звіт працівникам підприємства	372	301
Внесена готівка з каси підприємства на йогобанківські рахунки	311	301
Передана з каси готівка інкасатору	333	301
Відображено нестачу готівки в касі за результатами інвентаризації	947	301
Зараховано на поточний рахунок у банку грошовікошти, які надійшли від покупців за реалізовану продукцію	311	361
Зараховано на поточний рахунок у банку грошовікошти, які були в дорозі	311	333
Зараховано на поточний рахунок одержані банківські кредити:- довгострокові- короткострокові	311311	501601
Зараховано на поточний рахунок одержані штрафи, пені, неустойки	311	715
Зараховано на поточний рахунок у банках кошти	311	48

цільового фінансування та цільових надходжень		
Списано з поточного рахунка в банку готівкові кошти, видані підприємству для видачі заробітної плати	301	311
Списано з поточного рахунка грошові кошти, перераховані постачальникам за одержані запаси	631	311
Списано з поточного рахунка кошти, перераховані постачальникам як аванси	371	311
Перераховано кошти органам соціального страхування	65	311
Перераховано кошти для погашення заборгованості з банківських кредитів:- довгострокових-короткострокових	501601	311311

Для обліку іноземної валюти на рахунках у банку в робочому плану рахунків відкрито субрахунок 312 «Поточний рахунок в іноземній валюті».

Методологічні засади обліку операцій в іноземних валютах визначені Положенням (стандартом) бухгалтерському обліку 21 «Вплив змін валютних курсів». Згідно з П(С)БО 21 операції в іноземній валюті відображаються при їх первісному визнанні у грошовій одиниці України шляхом перерахування суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції.

У бухгалтерському обліку нарахування курсової різниці при збільшенні курсу відображається таким чином:

1. По рахунках активів:

ДТ 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість»;

ДТ 302 «Каса в іноземній валюті»;

ДТ 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;

ДТ 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»;

з КТ 714 «Дохід від операційної курсової різниці» або КТ 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці».

2. По рахунках зобов'язань:

ДТ 945 «Втрати від операційної курсової різниці» або ДТ 974 «Втрати від неопераційної курсової різниці»;

КТ 502 «Довгострокові кредити банків в іноземній валюті»;

КТ 55 «Інші довгострокові зобов'язання»;

КТ 602 «Короткострокові кредити банків в іноземній валюті»;

КТ 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками».

Зменшення курсу іноземної валюти відображається зворотними проводками: для рахунків активів з використанням субрахунку 945 «Втрати від операційної курсової різниці»; для рахунків зобов'язань — з використанням субрахунку 714 «Дохід від операційної курсової різниці».

Таблиця 3.2

Облік іноземної валюти на рахунках в банку на підприємстві

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Д-т	К-т
Збільшення валютного курсу в результаті перерахунку залишку грошових коштів в іноземній валюті на рахунку в банку	312	714
Зменшення валютного курсу в результаті перерахунку залишку грошових коштів в іноземній валюті на рахунку в банку	945	312
Збільшення валютного курсу в результаті перерахунку дебіторської заборгованості за операційною діяльністю	362	714
Зменшення валютного курсу в результаті перерахунку дебіторської заборгованості за операційною діяльністю	945	362
Збільшення валютного курсу в результаті перерахунку кредиторської заборгованості за інвестиційною і фінансовою діяльністю	974	632

Підприємство використовує субрахунки 312 та 314, оскільки реалізовує свою продукцію не лише вітчизняним покупцям, а й закордонним контрагентам і сплачує виставлені рахунки в різних валютах.

Сільськогосподарські підприємства можуть відкривати в банку рахунки, на яких обліковують грошові документи і грошові кошти в дорозі як у національній, так і в іноземній валютах. До грошових документів, які облічуються на субрахунках 331 «Грошові документи в національній валюті» і 332 «Грошові документи в іноземній валюті», відносяться документи, що знаходяться в касі підприємства: оплачені путівки в будинки відпочинку і санаторії, поштові марки, проїзні талони на службові роз'їзди та інші грошові документи. Аналітичний облік грошових документів здійснюється за їх видами.

До грошових коштів у дорозі, які облічуються на субрахунках 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті» і 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті» відноситься виручка, одержана підприємством за послуги, виконані роботи або реалізовану готову продукцію, внесена в касу банку або поштового відділення для зарахування на поточний рахунок, але які ще не зараховані за призначенням. Підставою для відображення в обліку сум є: при здачі виручки — квитанція установи банку, поштового відділення, копії супровідних відомостей на здачу виручки інкасаторам банку тощо.

Короткострокові фінансові вкладення обліковуються на рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції», який має 2 субрахунки: 351 «Еквіваленти грошових коштів», 352 «Інші поточні фінансові інвестиції». За дебетом рахунку 35 відображається придбання (надходження) еквівалентів грошових коштів та поточних фінансових інвестицій, за кредитом — зменшення їх вартості та вибуття [11]. Відображення у бухгалтерському обліку підприємства еквівалентів грошових коштів наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Облік еквівалентів грошових коштів на підприємстві

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Д-т	К-т
Придбано еквіваленти грошових коштів в обмін на грошові кошти	351	311
Погашено еквіваленти грошовими коштами	311	351
Списано балансову вартість реалізованих еквівалентів грошових коштів	971	351
Одержано еквіваленти грошових коштів для погашення дебіторської заборгованості	351	36,37

Згідно з НП(С)БО 1 еквіваленти грошових коштів — це різновид фінансових інвестицій, що відображаються на рахунку 35 «Короткострокові фінансові інвестиції». Для того щоб вважатися еквівалентом грошових коштів, фінансова інвестиція повинна вільно конвертуватися у гроші. Прикладом

еквівалентів грошових коштів можуть бути казначейські векселі, а також депозитні сертифікати з терміном погашення до 3 місяців.

Казначейські векселі — векселі, які видаються за рахунок фінансування витрат державного бюджету (за винятком витрат на оплату праці та інших грошових виплат населенню) за згодою відповідного отримувача коштів із державного бюджету.

Депозитний сертифікат — це свідоцтво банку про терміновий процентний внесок, що засвідчує право вкладника (тільки юридичної особи) на одержання після встановленого терміну суми внеску та відсотків за ним [3]. Вони застосовуються як короткострокові фінансові інвестиції, адже депозитні сертифікати гарантують відносно високий дохід і є досить ліквідними коштами.

4. Розкриття інформації щодо грошових коштів у звітності підприємства

Успішна діяльність підприємства можлива лише за наявності необхідної кількості грошових коштів. З них починається і ними закінчується операційний цикл діяльності будь-якого підприємства. Інформація про наявність та рух грошових коштів є корисною:

- для користувачів фінансової звітності про оцінку спроможності підприємства генерувати грошові кошти та їхні еквіваленти, часу такого генерування і впевненості в ньому;

- для потреб підприємства щодо використання цих грошових коштів, вона дає можливість оцінити ліквідність та платоспроможність підприємства.

Для забезпечення керівництва підприємства належними обсягами інформації щодо стану розрахунків підприємства та поточної наявності грошових коштів слід скористатися такими звітами:

- «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» форма № 1;
- «Звіт про рух грошових коштів» форма № 3;
- «Примітки до фінансової звітності» форма № 5.

Згідно НП(С)БО 1 баланс — це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату [14].

Відображення інформації про грошові кошти у Балансі підприємства представлено у табл. 4.1.

«Звіт про рух грошових коштів» подають юридичні особи усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ). Відповідно до додатку 1 до НП(С)БО 1 «Звіт про рух грошових коштів» може бути складений за прямим чи непрямим методами, із застосуванням відповідної форми звіту: форма № 3 - за прямим методом або форма № 3-н - за непрямим методом. Підприємство може на власний розсуд обрати відповідний метод розрахунку, про те необхідно обов'язково внести зміни в наказ про облікову політику в частині фінансової звітності. У зв'язку із цим, підприємства вже за 1 квартал 2015 р. подавали фінансову звітність за новими вимогами, як наслідок, внесення змін до наказу про облікову політику має бути не пізніше 9 квітня (останній день подання звітності за 1 квартал).

За допомогою прямого методу розкриваються основні валові грошові надходження і витрати. Він потребує постійного накопичення даних про рух грошових коштів, узагальнення потрібних показників в аналітичному обліку.

За допомогою непрямого методу чистий прибуток або збиток коригуються з урахуванням операцій негрошового характеру, відстрочення, нарахування минулих років, майбутніх надходжень чи платежів, статей доходів і витрат, пов'язаних з інвестиційною та фінансовою діяльністю. Він ґрунтується на максимальному використанні вже підготовлених показників фінансових звітів - балансу і звіту про фінансові результати та мінімальному використанні даних первинних документів, облікових реєстрів та аналітичних і синтетичних рахунків бухгалтерського обліку [7].

Таблиця 4.1

Відображення інформації про грошові кошти у Балансі

Баланс		Баланс (звіт про фінансовий стан)		Зміст	Джерело інформації	Різниця
назва статті	код	назва статті	код			
Грошові кошти та їх еквіваленти:		Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	Вносять загальну суму готівки в касі підприємства, грошей на поточних та інших рахунках у банку, які можна використати для поточних операцій, а також коштів у дорозі, електронних грошей,	Сальдо Дт 30, 31, 33, 351	Раніше кошти та еквіваленти показували окремо в національній, та іноземній валютах. Тепер усю суму таких активів незалежно від валюти й місцезнаходження (каса,
в національній валюті	230					
				еквівалентів коштів як в національній, так і в іноземній валюті		розрахунковий рахунок) включають до аналізованої статті
у тому числі в касі	231	вписуваний рядок Готівка	1166	Розшифровують суму готівки підприємства, як в національній, так і в іноземній валюті	Сальдо Дт 30	Раніше рядок був стаціонарним і відображав дані лише про готівку в касі
в іноземній валюті	240	вписуваний рядок Рахунки в банках	1167	Вносять загальну суму коштів на поточному та інших рахунках підприємства	Сальдо Дт 30, 31	Раніше такого рядка не було

У «Звіті про рух грошових коштів» за обох методів розгорнуто наводяться суми надходжень та видатків грошових коштів підприємства, що виникають в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності протягом звітного періоду. Якщо рух грошових коштів у результаті однієї операції включає суми,

які належать до різних видів діяльності, то ці суми у звіті наводяться окремо у складі статей щодо відповідних видів діяльності [27].

Використання різних форм і методів побудови звіту про рух грошових коштів дозволяє проводити аналіз їх обсягів і структури в декількох аспектах. В результаті користувач інформації отримує детальне уявлення про операційні, інвестиційні і фінансові операції підприємства за звітний період. Це, у свою чергу, дозволяє йому зробити висновок про сильні і слабкі сторони даного підприємства, його поточні і потенційні проблеми, недоліки в управлінні та господарській діяльності.

Крім інформації про залишки грошових коштів та їх еквівалентів на початок і кінець звітного періоду в «Балансі» та їх змін, які наводяться в «Звіті про рух грошових коштів» за видами діяльності передбачається наводити у «Примітках до фінансової звітності» таку інформацію про:

- склад грошових коштів;
- склад статей «Інші надходження», «Інші платежі» та інших статей, які об'єднують декілька видів грошових потоків;
- не грошові операції інвестиційної та фінансової діяльності;
- наявність значного сальдо грошових коштів, які є в наявності у підприємства і які недоступні для використання групою, до якої належить підприємство [14].

Склад грошових коштів розкривається у «Примітках до річної фінансової звітності» (ф. № 5) у розділі VI «Грошові кошти», а усі інші пункти подаються у вигляді текстового матеріалу. Цей розділ включає рядки із 640 по 691 . У даному розділі розшифровується залишок грошових коштів на кінець року за даними рахунків, на яких вони обліковуються.

Отже, фінансова звітність є провідною категорією, що покликана забезпечити користувачів інформацією і, як наслідок, створити умови для ефективної та цілеспрямованої роботи підприємства. Грошові кошти та їх еквіваленти як найліквідніші активи потребують постійного контролю та

повного відображення у фінансовій звітності підприємства. Про взаємозв'язок між прибутком (збитком) від звичайної діяльності й грошовими коштами та іншими їх перетвореннями надає інформацію «Звіт про рух грошових коштів», «Баланс» та «Примітки до річної фінансової звітності».

5. Аналіз обліку грошових коштів та їх еквівалентів

Базовим підприємством, на матеріалах якого була написана робота є ТОВ «УкрклімаТ Інжиніринг».

Згідно статуту ТОВ «УкрклімаТ Інжиніринг» створене 10.08.1997 року і діє у відповідності до Господарського Кодексу України та інших законодавчих актів України.

ТОВ «УкрклімаТ Інжиніринг» має самостійний баланс, круглу печатку, кутовий та інші штампи, поточний рахунок в банку, фірмовий та товарний знаки, інші реквізити, необхідні для його діяльності.

Підприємство самостійно планує свою діяльність, визначає перспективи розвитку, виходячи з попиту на продукцію, роботи, послуги і з необхідності забезпечення виробничого та соціального розвитку підприємства.

Метою створення підприємства було задоволення попиту населення на товари широкого вжитку, отримання доходів шляхом організації оптової та роздрібної торгівлі.

Основними цілями та завданнями підприємства є:

- 1) оптова, дрібнооптова та роздрібна торгівля товарами народного споживання власного виробництва й інших виробників;
- 2) зовнішня торгівля недержавних організацій;
- 3) посередницькі послуги при купівлі-продажу товарів народного споживання;
- 4) реклама, представницькі послуги;

5) виробництво, заготівля, переробка і реалізація сільськогосподарської продукції;

6) виконання комплексних будівельних, ремонтних і реставраційних робіт;

7) інші види діяльності.

Майно підприємства становлять основні засоби та оборотні кошти, інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства.

Джерелами формування майна підприємства є:

- грошові та матеріальні внески учасників;
- прибутки, отримані від реалізації продукції, послуг;
- доходи, отримані від інших видів діяльності;
- кредити банків та інших кредиторів та ін.

Підприємство діє на основі повного господарчого розрахунку, забезпечує самоокупність, фінансування витрат господарської діяльності, матеріальне заохочення, соціальний розвиток колективу. Управління Підприємством здійснює директор. Організаційно-управлінська структура підприємства ТОВ «УкрклімаТІнжиніринг» представлена на рис. 5.1.

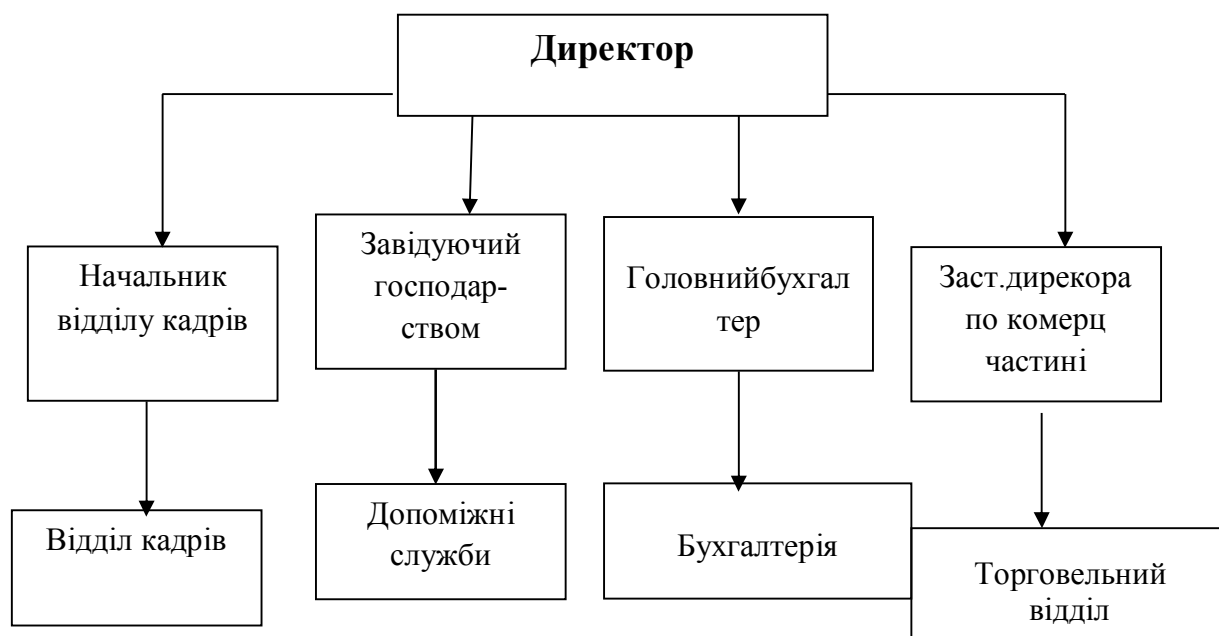

Рис. 5.1. Організаційно-управлінська структура ТОВ «УкрклімаТІнжиніринг»

ТОВ «УкрклімаТ Інжиніринг» діє на підставі затвердженого Статуту, самостійно визначає напрямки своєї господарської діяльності, має право володіння і розпорядження одержаним доходом відповідно до діючого законодавства. За рахунок валових доходів, одержаних підприємством, в установленому порядку покриваються матеріальні та прирівняні до них витрати, витрати на оплату праці, податки, орендна плата, сплачуються відсотки за кредит.

Динаміка показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «УкрклімаТ Інжиніринг» за 2013-2015 роки наведена у табл. 5.1 та проілюстрована на рис. 1.2, для розрахунку використані показники фінансової звітності. Необоротні активи в 2015 році порівняно з даними 2014 року зросли на 360,0 тис.грн., що становить 3,2%, порівняно з 2013 роком відбувся зріст на 21,0 тис.грн. (0,2%) відповідно.

Аналіз оборотних активів дозволив зробити висновки, що в 2015 році порівняно з 2014 роком їх вартість збільшилась на 290,0 тис.грн. або на 13,9%. І це відбулося в першу чергу за рахунок збільшення грошових коштів і за рахунок зростання вартості запасів. Якщо ж порівняти з 2013 роком, спостерігаємо також збільшення оборотних активів. Так порівняно з 2013 роком - 387,0 тис.грн., а це майже на 20%.

Витрати майбутніх періодів в 2015 році порівняно з 2014 роком зросли на 24,0 тис.грн., що більше на 49,0%, а якщо порівняти їх з 2013 роком, то вони знову збільшились на 67,0 тис.грн., що становить 1116,7%.

Власний капітал в 2013 році мав позитивне значення, що говорить про стабільне становище підприємства, але в 2014 та 2015 році ситуація трохи погіршилась за рахунок зменшення вартості власного капіталу. Хоча в 2015 рік порівняно з 2014 роком власний капітал зріс на 112,0 тис.грн., або на 1,1%, порівняно з 2013 роком відбулось зменшення на 710,0 тис.грн.

Довгострокові зобов'язання ТОВ «Укрклімат Інжиніринг» протягом трьох років постійно знаходяться на рівні 2197,0 тис. грн. При цьому відбувається постійне зростання поточних зобов'язань підприємства.

Таблиця 5.1

Динаміка показників економічного потенціалу ТОВ «Укрклімат Інжиніринг»

Показники	одиниці виміру	2013р.	2014р.	2015р.	Відхилення (+ / -) від			
					2013 року		2014 року	
					абс.	відн.	абс.	відн.
Ресурси:								
необоротні активи	тис.грн	11684,0	11345,0	11705,0	21,0	0,2	360,0	3,2
оборотні активи:	тис.грн	1995,0	2092,0	2382,0	387,0	19,4	290,0	13,9
в т.ч. запаси	тис.грн	1842,0	1953,0	2131,0	289,0	15,7	178,0	9,1
грошові кошти	тис.грн	45,0	36,0	135,0	90,0	200,0	99,0	275,0
дебіторська заборгованність	тис.грн	113,0	81,0	98,0	-15,0	-13,3	17,0	21,0
Витрати майбутніх періодів	тис.грн	6,0	49,0	73,0	67,0	1116,7	24,0	49,0
Власний капітал	тис.грн	10978,0	10156,0	10268,0	-710,0	-6,5	112,0	1,1
Довгострокові зобов'язання	тис.грн	2197,0	2197,0	2197,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Поточні зобов'язання	тис.грн	507,0	1131,0	1695,0	1188,0	234,3	564,0	49,9

В 2015 році порівняно з 2014 роком їх вартість збільшилась на 564,0 тис. грн., що становить 49,9%. А якщо порівняти позичковий капітал 2015 року з 2013 роком, то спостерігаємо збільшення на 1188,0 тис.грн, а це 234,3%.

Аналіз основних показників ресурсів дозволив зробити висновок, що у 2013 році ресурси підприємства не змінювались і знаходиться в досить позитивному стані, так як власний капітал був на достатньому рівні і значно переважав довгострокові та поточні зобов'язання. В 2014 році відбулось зниження власного капіталу з одночасним зростанням поточних зобов'язань. У 2015 році відбулось зростання власного капіталу, а також значне підвищення поточних зобов'язань. Як наслідок підприємство збільшило свої ресурси, а це говорить про стабільне становище і фінансову незалежність.

З метою з'ясування фінансового стану ТОВ «УкрклімаТ Інжиніринг» проаналізуємо динаміку показників фінансових результатів. Аналіз тенденції динаміки фінансових результатів (табл.5.2) свідчить, що в протязом всіх трьох років, що аналізуються, підприємство отримувало прибутки. Дохід від реалізації товарів, чистий дохід від реалізації товарів і собівартість реалізованої продукції мають однакові тенденції в розвитку. Так в 2013-2014 роках відбувається незначне збільшення. Починаючи з 2014 року відбувається значне збільшення як доходів так і собівартості аж до кінця 2015 року, коли вони досягли максимального результату. Завдяки тому, що чисті доходи від реалізації продукції завжди перевищують собівартість, підприємство протязом всіх п'яти років отримує значний валовий прибуток. Так в 2015 році він склав 3851,0 тис. грн., що на 1091,0 тис. грн. (39,5%) більше за 2014 рік, на 93,0 (290,6 %) більше за 2013 рік.

В 2015 році порівняно з 2013 роком відбувається збільшення валового прибутку на 1322,0 тис. грн. (52,3%) відповідно. Порівнюючи рівень валового прибутку 2015 і 2014 років спостерігаємо значне його збільшення – на 1091,0 тис. грн. (39,5%). Також збільшення зазнали і витрати операційної діяльності. Так сума адміністративних витрат і витрат на збут збільшилась в 2015 році

порівняно з 2014 на 911,0 тис. грн. (29,4%), а порівняно з 2013 роком – на 1274,0 тис. грн. (46,5%).

Щодо чистого прибутку, то в 2015 році був отриманий його максимальний рівень – 125,0 тис. грн. Якщо порівнювати його з рівнем 2014 року, то відбулось збільшення на 32,0 тис. грн. (34,4%). В порівнянні з 2013 роком збільшення склало 93,0 тис. грн. або 290,6%.

Таким чином, останні два роки діяльності ТОВ «Укрклімат Інжиніринг» можна оцінити позитивно. Відбулось значне збільшення доходів від реалізації продукції і, завдяки перевищенню доходів над витратами, підприємство отримало в 2015 році максимальний чистий прибуток. Це говорить про досить ефективну політику управління майновим потенціалом підприємства.

Таблиця 5.2

Динаміка показників фінансових результатів ТОВ «Укрклімат Інжиніринг»

Показники	оди- ниці виміру	2013р.	2014р.	2015р.	Відхилення (+ / -) від			
					2013 року		2014 року	
					абс.	відн.	абс.	відн.
Дохід від реалізації товарів	тис.грн	17679,0	18921,0	23551,0	5872,0	33,2	4630,0	24,5
Чистий дохід від реалізації товарів	тис.грн	14602,0	15764,0	19606,0	5004,0	34,3	3842,0	24,4
Собівартість реалізованої продукції	тис.грн	12073,0	13004,0	15755,0	3682,0	30,5	2751,0	21,2
Валовий прибуток (збиток)	тис.грн	2529,0	2760,0	3851,0	1322,0	52,3	1091,0	39,5
Адміністративні витрати та витрати на збут	тис.грн	2737,0	3100,0	4011,0	1274,0	46,5	911,0	29,4
Інші операційні витрати	тис.грн	275,0	598,0	374,0	99,0	36,0	-224,0	-37,5
Фінансові результати від операційної діяльності	тис.грн	152,0	88,0	76,0	-76,0	-50,0	-12,0	-13,6
Чистий прибуток (збиток)	тис.грн	32,0	93,0	125,0	93,0	290,6	32,0	34,4

6. Проблемні аспекти та шляхи удосконалення обліку грошових коштів та їх еквівалентів

В сучасних економічних умовах грошовікошти відіграють важливу роль для нормального існування підприємства.

Грошові кошти з однієї сторони є невід'ємною складовою на всіх етапах господарської діяльності – від придбання виробничих запасів до розрахунків з покупцями. З іншої сторони грошові кошти обумовлюють поточне та майбутнє фінансове положення підприємства. Вони є набагато більшим, ніж простий інструмент, що сприяє розвитку економіки, тому необхідно визначати стратегію й тактику управління їхнім формуванням і, як наслідок, використанням. Інформація про зміни у складі грошових коштів у розрізі операційної, фінансової та інвестиційної інформації представлена у Звіті про рух грошових коштів

Агропромислові підприємства мають відображати своєчасну та достовірну інформацію про зміни у складі грошових коштів, адже за допомогою цієї інформації керівництво може контролювати поточну платоспроможність, приймати оперативні рішення по її стабілізації, оцінювати можливість здійснення додаткових інвестицій. Володіючи цією інформацією можна оцінювати, наскільки стабільним є фінансовий стан підприємства.

Із прийняттям Н(П)СБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі Н(П)СБО 1) зазнали змін всі форми фінансової звітності, не обійшли вони і Звіту про рух грошових коштів.

Відповідно до Н(П)СБО 1 метою фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивою та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Розглянемо відмінні риси у формуванні Звіту про рух грошових коштів за П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» та Н(П)СБО 1 (табл.).

Формування Звіту про рух грошових коштів за П(С)БО 4 та Н(П)СБО 1

№ п/п	Показники для порівняння	П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів»	Н(П)СБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»
1.	Хто подає Звіт	Підприємства, організації та інші юридичні особи усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ)	Юридичні особи усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ). Суб'єкти малого підприємництва, які для складання фінансової звітності застосовують міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств
2.	Назва Звіту	Звіт про рух грошових коштів (форма № 3)	Звіт про рух грошових коштів (запрямим методом) (форма № 3) Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом) (форма № 3-н)
3.	Методи формування Звіту	Прямий метод	Прямий і непрямий метод (на вибір підприємства)
4.	Структура звіту	Форма звіту затверджена і не передбачає коригування.	Підприємства можуть не наводити статті, за якими відсутня інформація до розкриття (крім випадків, якщо така інформація була в попередньому звітному періоді). Підприємства можуть додавати статті із збереженням їх назви і коду рядка з переліку додаткових статей фінансової звітності

За даними табл.6.1 чинний Звіт про рух грошових коштів подають юридичні особи усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ) [17, 20].

Суб'єкти малого підприємництва формують свою звітність відповідно до вимог П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Однак, відповідно до п. 1 розділу IV Н(П)СБО 1 суб'єкти малого підприємництва, які для складання фінансової звітності застосовують

міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств, використовують форму Звіту про рух грошових коштів звітів, затверджену у додатку 1 до Н(П)СБО 1[17].

Відповідно до додатку 1 до Н(П)СБО 1 Звіт про рух грошових коштів може бути складений за прямим чи непрямим методами, із застосуванням відповідної форми звіту: форма № 3 – за прямим методом або форма № 3-н – за непрямим методом. Підприємство може на власний розсуд обрати відповідний метод розрахунку, про те необхідно обов'язково внести зміни в наказ про облікову політику в частині фінансової звітності. У зв'язку із цим, підприємства вже за 1 квартал 2013 р. подавали фінансову звітність за новими вимогами, як наслідок, внесення змін до наказу про облікову політику має бути не пізніше 9 квітня (останній день подання звітності за 1 квартал).

Розглянемо більш детально що дає користувачам власний вибір методу визначення чистого руху грошових коштів. У світовій практиці звіт про рух грошових коштів складається за двома методами: прямий і непрямий. За допомогою прямого методу розкриваються основні валові грошові надходження і витрати. Він потребує постійного накопичення даних про рух грошових коштів, узагальнення потрібних показників в аналітичному обліку. За допомогою непрямого методу чистий прибуток або збиток коригуються з урахуванням операцій негрошового характеру, відстрочення, нарахування минулих років, майбутніх надходжень чи платежів, статей доходів і витрат, пов'язаних з інвестиційною та фінансовою діяльністю. Він ґрунтується на максимальному використанні вже підготовлених показників фінансових звітів— балансу і звіту про фінансові результати та мінімальному використанні даних первинних документів, облікових реєстрів та аналітичних і синтетичних рахунків бухгалтерського обліку.

У звіті про рух грошових коштів за обох методів розгорнуто наводяться суми надходжень та видатків грошових коштів підприємства, що виникають в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності протягом звітного періоду [14].

Якщо рух грошових коштів у результаті однієї операції включає суми, які належать до різних видів діяльності, то ці суми у звіті наводяться окремо у складі статей щодо відповідних видів діяльності.

Використання різних форм і методів побудови звіту про рух грошових коштів дозволяє проводити аналіз їх обсягів і структури в декількох аспектах.

В результаті користувач інформації отримує детальне уявлення про операційні, інвестиційні і фінансові операції підприємства за звітний період. Це, у свою чергу, дозволяє йому зробити висновок про сильні і слабкі сторони даного підприємства, його поточні і потенційні проблеми, недоліки в управлінні та господарській діяльності.

Ще однією новацією при складанні Звіту про рух грошових коштів відповідно до вимог Н(П)СБО 1 є те, що підприємства можуть визначати склад статей, за якими розкривається інформація. Це означає, що можуть не наводитися статті, які передбачені у формах фінансової звітності, затверджених Н(П)СБО 1, якщо у них немає інформації для розкриття (крім випадків, коли така інформація була в попередньому звітному періоді). Також підприємства мають право включати до фінансових звітів додаткові статті у порядку, визначеному Н(П)СБО 1, за умови що така стаття відповідає наступним критеріям:

- інформація є істотною;
- оцінка статті може бути достовірно визначена.

Відповідно до Н(П)СБО 1 суттєва інформація – інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності та керівництвом підприємства. Суттєвість залежить від величини суми статті або значущості помилки, допущеної за певних обставин у зв'язку з пропуском або неправильним відображенням.

Відповідно до листа Міністерства фінансів України «Про суттєвість у бухгалтерському обліку і звітності» від 29.07.2003 р., № 04230-04108 при

визначенні суттєвості окремих статей за поріг суттєвості може прийматися частка відповідної статті у базовому показнику. За базовий показник рекомендується використовувати для статей звіту про рух грошових коштів— чистий рух грошових коштів (надходження або видаток) відповідно від операційної, інвестиційної або фінансової діяльності за звітний період[14].

У наказах про облікову політику багатьох агропромислових підприємств поріг суттєвості не визначено. Окремі підприємства зазначають як поріг суттєвості вартісне обмеження у 500 або 1000 грн. На це теж необхідно звернути увагу керівництву та користувачам адже суттєвість виступає і певним порогом або критерієм відсікання, і якісною характеристикою.

ВИСНОВКИ

В ході курсової роботи з'ясовано, що характерні риси грошових коштів та їх еквівалентів, як об'єктів бухгалтерського обліку, можуть бути виявлені в результаті аналізу діалектичної природи більш ширшої соціально-економічної категорії «гроші». Еволюція грошей свідчить про постійне наближення до відповідності їх форми і змісту.

Всі явища, процеси і категорії, зокрема й гроші, що є об'єктом вивчення макроекономіки формуються у результаті взаємодії всіх учасників кругообігу товарів і факторів виробництва: ринків, суб'єктів господарювання, покупців товарів і послуг, держави, закордону. Одним із основних учасників грошового обігу на макрорівні є сукупність підприємств. Саме в результаті їх господарської діяльності виникає потреба в тому обсязі грошових коштів, який обслуговує державні потреби у сфері оподаткування, забезпечує виплату заробітної плати працівникам, придбання засобів та предметів праці. Тому ефективність грошового обігу на рівні держави визначається зокрема і ефективністю управління грошовими коштами на рівні господарюючих суб'єктів.

Досліджено, що у фінансовій звітності суб'єктів господарювання категорія «гроші» замінюється категорією «грошові кошти». Безсумнівно, що головною характеристикою, яка повинна братись до уваги при віднесенні активів до складу грошових коштів, є ліквідність, тобто здатність активу швидко перетворюватись у законні платіжні засоби з мінімальними втратами його вартості. Тому, до грошових коштів необхідно відносити готівку в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні засоби.

Еквіваленти грошових коштів за своєю суттю є чимось середнім між грошовими коштами та поточними фінансовими інвестиціями. Практика

показує, що короткий строк погашення фінансової інвестиції не варто брати за ключовий критерій при включенні її до складу еквівалентів грошових коштів. Таким основним критерієм має стати висока ліквідність.

В подальшому необхідно досліджувати питання класифікації грошових коштів та їх еквівалентів з метою їх структурування для потреб економічного аналізу, розробляти методики обліку грошових коштів та їх еквівалентів, а також їх організаційні аспекти з метою задоволення зростаючих інформаційних потреб управління.

На нашу думку із запровадженням Н(С)БО 1: необхідно внести зміни до наказу про облікову політику агропромислового підприємства стосовно вибору методу визначення руху грошових коштів та застосування відповідно форми звіту; у зв'язку із застосуванням такого поняття як «додаткові статті», які формуються за умови що наведена інформація є суттєвою, необхідно акцентувати увагу керівництва підприємств на визначенні порогу суттєвості та фіксації його в наказі про облікову політику.

З метою уникнення розбіжностей у вимогах та принципах формування фінансової звітності із прийняттям Н(П)СБО 1 необхідно внести відповідні зміни до розділу IV «Фінансова звітність» Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Відмічено, що облік грошових коштів і розрахункових операцій є дуже важлива ділянка роботи бухгалтерії. Облік грошових коштів вимагає від бухгалтера знань нормативно – правових документів, остільки дотримуючись норм законодавства забезпечується стабільність і безпека діяльності підприємства, щодо різних штрафів. Ця робота потребує обережності, уважності, обачності. Напідставі вивчення та аналізу законодавчо–нормативних актів, що регулюють грошові розрахунки, порядок їх проведення і систему контролю дозволяє зробити висновок, що необхідно удосконалити форму Звіту про рух грошових коштів і методику його складання. Складання Звіту за рік не дозволяє оперативно здійснювати управління грошовими потоками, контролювати склад грошових коштів та їх використання.

На підприємстві не планується рух грошових коштів, що призводить до незбалансованості надходжень і витрачань. Вивчення організації і стан обліку грошових коштів на рахунках у банку на підприємстві показало, що облік організовано правильно, бухгалтерські записи відображаються своєчасно з необхідним оформленням документів та додержанням вимог чинного законодавства. Якість оформлення документів у порівнянні з касовими операціями на підприємстві значно вища. З метою вдосконалення організації роботи бухгалтерії вважаємо за доцільне головному бухгалтеру призначити конкретну посадову особу, відповідальну за оформлення та реєстрацію платіжних доручень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрієнко В. С. Поняття та склад фінансової звітності в умовах гармонізації бухгалтерського обліку / В. С. Андрієнко / Наука молода. – 2012. – № 9. – с.139.
2. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / Франц Францович Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640с.
3. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: Практичний посібник / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – К.: Лібра, 2013. –с. 55.
4. Гранова Р. О. Грошові кошти. Розрахунки: Бухгалтерський облік / Р. О. Гранова. – К. : ЦУЛ, 2010. - 207с .
5. Евтух А.Т. Сущность денег: современный аспект / А. Т. Евтух // Актуальні проблеми економіки. – 2004. –№11(41).–С. 3-13.
6. Загородній А. Г. Облік і аудит: [термінологічний словник] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Г. О. Партин. – Львів : “Центр Європи”, 2011. –с. 164.
7. Закон України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 року №679-ХІV (зі змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=679-14>.
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999р./ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
9. Лемещенко П.С. Институциональный аспект современной теории денег: начало анализа // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – 2005. – Випуск 89-2. – С.62-67.
10. Лист Міністерства фінансів України «Про суттєвість у

бухгалтерському обліку і звітності» від 29.07.2003 р., № 04230-04108/
Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1023.61.0>

11. Майбурд Е. М. Введение в историю экономической мысли. От пророков до профессоров / Е. М. Майбурд. — М.: Дело, 2000. — 560с.
12. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконел, С. Л. Брю. — М.: ИНФРА-М, 2003. — 972с.
13. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии / К. Маркс. —Т. 1. — Кн. 1. Процесс производства капитала. — М.: Политиздат,1988.
14. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом МФУ від 28.03.2013 № 433. Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=373066&cat_id=293536
15. МСБО 7 Звіт про рух грошових [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/document/92421/МСБО_7.pdf.
16. Мэнкью Н.Г. Принципы экономикс / Н.Г. Мэнкью. — СПб.: Питер Ком, 1999. — 784с.
17. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.minfin.gov.ua
18. Папковская П. Я. Курс теории бухгалтерского учета: [учебное пособие] /П.Я. Папковская. — Мн. : ООО “Информпресс”, 2011. — с. 76.
19. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2755-17>.
20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 № 87 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0398-99>.
21. Савлук М. І. Гроші та кредит: Підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз,

- М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2002. — 598с.
22. Слободянюк О.В. Облік грошових коштів на підприємствах України/ О.В.Слободянюк / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>
23. Старченко Н. М. Удосконалення методики обліку виплат працівникам в бюджетних установах // Економічні науки. — 2012. —с.132.
24. Степова Т. Г. Облік грошових коштів: Навчальний посібник / Т.Г. Степова, Г.О. Татарінова, Р.І. Гріщук. — Одеса: ОНЕУ, 2013. — 120 с.
25. Ткаченко Н. М. Теоретико-методологічні проблеми формування бухгалтерського обліку / Н. М. Ткаченко. — К.: А.С.К., 2009. — 352 с.
26. Фінансовий менеджмент : [навч. посібн.] / [За ред. Г.Г. Кірейцева]. — К.: ЦУЛ, 2010. —с. 96.
27. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15>.
28. Ядгаров Я. С. История экономических учений: учебник / Я. С. Ядгаров. — М.: ИНФРА-М, 2005. — 480с.
29. Hicks J.R. Value and Capital, an Inquiry into Some Fundamental Principles of Economic Theory: 2nd edition / John Richard Hicks. — Oxford: Oxford University Press, 1975. — 340p.
30. Marshall A. Principles of Economics / Alfred Marshall. — N. Y. : Prometheus Books, 1997. — 319p.